

ФОРМУВАННЯ МУЗЕЙНОЇ КУЛЬТУРИ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ УКРАЇНИ

дис. ... канд. мистецтвознавства : 26.00.01. Нац. муз. акад. України ім. П. І. Чайковського. Київ, 2016. 18 с.

5. Bellier M. Jean Françaix: the music and the musicians. Biography, english translation by Beryl Sedvika. URL: https://www.jeanfrancaix.com/images/biographie/Bellier_Francaix_English_Translation.pdf (дата звернення: 20.09.2024)

6. Jean Françaix: biography on a official website. URL: <https://www.jeanfrancaix.com/en/biography> (дата звернення: 20.09.2024)

7. Jean Françaix: list of works (by instruments). URL: <https://www.jeanfrancaix.com/en/works-catalogue/instruments/clarinet> (дата звернення: 20.09.2024)

8. Tema con variazioni URL: https://www.hyperion-records.co.uk/dw.asp?dc=W16965_GBLH1438402 (дата звернення: 20.09.2024)

REFERENCES

1. Anotatsiia do kontsertu na сайті "Muzychnyi tyzhden" (2021). [Abstract of the concert on the website "Music Week"]. Available at: <https://inkyiv.com.ua/2021/03/muzychniy-tizhden-71/> (Accessed 20 Sept. 2024). [in Ukrainian].

2. Zhan Franse: mahiia muzychnoho charodiia [Jean France: the magic of a musical magician]. Available at: <https://reporter.zp.ua/zhan-franse-l-uk.html> (Accessed 20 Sept. 2024). [in Ukrainian].

3. Ivanov, A. (2024). Klarnetovyi instrumentarii suchasnosti: mahisterske doslidzhennia [Clarinet toolkit of modernity: master's study]. Lviv, 28 p. [in Ukrainian].

4. Riabokonieva, M.O. (2016). Muzychnyi neoklasytsyzm yak fenomen suchasnoi zakhidnoevropeiskoi kultury [Musical neoclassicism as a phenomenon of modern Western European culture]. *Extended abstract of candidate's thesis*. Kyiv, 18 p. [in Ukrainian].

5. Bellier, M. (2009). Jean Françaix: the music and the musicians. Biography, english translation by Beryl Sedvika. Available at: https://www.jeanfrancaix.com/images/biographie/Bellier_Francaix_English_Translation.pdf (Accessed 20 Sept. 2024). [in English].

6. Jean Françaix: biography on a official website. Available at: <https://www.jeanfrancaix.com/en/biography> (Accessed 20 Sept. 2024). [in English].

7. Jean Françaix: list of works (by instruments) Available at: <https://www.jeanfrancaix.com/en/works-catalogue/instruments/clarinet> (Accessed 20 Sept. 2024). [in English].

8. Tema con variazioni Available at: https://www.hyperion-records.co.uk/dw.asp?dc=W16965_GBLH1438402 (Accessed 20 Sept. 2024). [in English].

Стаття надійшла до редакції 30.09.2024

УДК 37:069:008]378.4(477)

DOI: <https://doi.org/10.24919/2308-4634.2024.312996>

Андрій Паска, аспірант кафедри педагогіки та освітнього менеджменту імені Богдана Ступарика Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника

ФОРМУВАННЯ МУЗЕЙНОЇ КУЛЬТУРИ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ УКРАЇНИ

У статті висвітлено роль і значення музейно-освітнього середовища закладів вищої освіти України у формуванні музейної культури студентської молоді, утвердженні української національної та громадянської ідентичності. Проаналізовано можливості культурно-педагогічного простору Івано-Франківщини для підвищення музейної культури студентів. Представлено результати наукового дослідження ролі музейної освіти у формуванні особистості сучасного студента, проведеного у Прикарпатському національному університеті імені Василя Стефаника.

Ключові слова: музей; музейний комплекс; музейна освіта; музейна культура; музейна педагогіка; заклад вищої освіти; національна ідентичність; музейна комунікація; музейно-освітній простір; музейна інформація.

Лім. 7.

Andrii Paska, Postgraduate Student of the Bohdan Stuparyk Pedagogy and Educational Management Department, Vasyl Stefanyk Precarpathian National University

FORMATION OF MUSEUM CULTURE OF STUDENT YOUTH IN HIGHER EDUCATION INSTITUTIONS OF UKRAINE

The article highlights the role and significance of the museum and educational environment of higher education institutions in Ukraine in shaping the museum culture of student youth, strengthening the Ukrainian national and civic identity. It is emphasized that the museums of educational institutions are not only a place of preservation, registration and study of cultural monuments, but also turn into cultural and educational centers where progressive ideas of education, upbringing and training are realized.

It is emphasized that involvement in museum culture means being prepared to perceive information in a museum, understanding the peculiarities of the museum form of communication, the purposefulness of viewing the exposition, and the ability to evaluate museum objects.

The article emphasizes the importance of studying the museum and pedagogical experience of university museums and museum complexes in different regions of Ukraine, which have been awarded the status of “state” or the title of “national” and “exemplary”. Attention is drawn to the variability of forms of modern museum pedagogy in the system of higher education, the system of forms and methods of pedagogical influence used in the process of forming the museum culture of student youth is summarized.

The possibilities of the cultural and pedagogical space of the Ivano-Frankivsk region for improving the museum culture of students are analyzed. The importance of the museum traditions of the leading higher education institutions of the region – Vasyl Stefanyk Precarpathian National University, Ivano-Frankivsk National Technical University of Oil and Gas, Ivano-Frankivsk National Medical University, Kosiv Institute of Applied and Decorative Arts of Lviv National Academy of Arts, and Kolomyia Pedagogical College – is emphasized. The article presents the results of a scientific study of the role of museum education in shaping the personality of a modern student, conducted by the Bohdan Stuparyk Department of Pedagogy and Educational Management of Vasyl Stefanyk Precarpathian National University.

It is concluded that in the context of the Russian-Ukrainian war, the museum culture of young people is considered one of the integral factors in the formation of national and civic identity and patriotism of Ukrainian youth.

Keywords: museum; museum complex; museum education; museum culture; museum pedagogy; higher education institution; national identity; museum communication; museum and educational space; museum information.

Постановка проблеми. Реформування системи вищої освіти в Україні в умовах глобальних викликів сучасності та російсько-української війни спрямоване на всебічне і усвідомлене засвоєння студентами науково-культурної спадщини минулих поколінь, формування громадянської активності та національної ідентичності. Важливе місце в освітньо-виховному процесі закладів вищої освіти (ЗВО) України належить музейно-культурному простору. Навчальна, масово-просвітницька, виховна робота музеїв і музейних комплексів ЗВО, а також музейні програми для студентської молоді державних і комунальних регіональних музеїв дозволяють формувати у здобувачів вищої освіти повноцінну музейну культуру, повагу до пам'яток історії і культури, усвідомлення їхньої цінності та необхідності збереження для нащадків.

Нормативно-правова база музейної діяльності у ЗВО України в останнє десятиліття поповнилася новими документами. Серед них – Закон України “Про правовий статус та вшанування пам'яті борців за незалежність України у ХХ столітті” (2015), “Про засудження комуністичного та націонал-соціалістичного тоталітарних режимів в Україні та заборону пропаганди їхньої символіки” (2015), “Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо забезпечення діяльності музеїв закладів вищої освіти” (2020), “Про основні засади державної політики у сфері утвердження української національної та громадянської ідентичності” (2022); Розпорядження Кабінету Міністрів України “Стратегія розвитку вищої освіти в Україні на 2022–2032 рр.” (2022); документи МОН України “Про приведення у відповідність експозицій музеїв, які перебувають у управлінні Міністерства освіти і науки” (2018), Концепція національно-патріотичного виховання в системі освіти України (2022) та ін.

Аналіз основних досліджень і публікацій. Проблеми теорії і практики музейно-педагогічної діяльності в освітньому просторі України, форму-

вання музейної культури та музейно-педагогічної компетентності, місце і роль музеїв у формальній і неформальній освіті досліджували науковці Г. Байкеніч, Л. Гайда, І. Данильченко, О. Караманов, О. Квас, І. Медведєва, О. Міхно, С. Муравська, О. Охрімчук, Ю. Павленко, С. Посохов, Н. Пусепліна, В. Снагощенко, І. Удовиченко, Н. Філіпчук, Л. Хрящевська та ін.

Науково-методичне обґрунтування освітньо-виховних можливостей музеїв Івано-Франківщини, використання музейної педагогіки як інструмента взаємодії ЗВО Прикарпаття і музейних закладів регіону у соціокультурному просторі висвітлювали Г. Білавич, В. Великочий, І. Дрогобицький, А. Королько, П. Кузенко, В. Лаппо, Л. Прокопів, Н. Салига, П. Сіреджук, О. Соломченко, В. Стинська, Я. Треф'як, А. Червінський, І. Червінська та ін.

Метою статті є дослідження основних напрямів формування музейної культури здобувачів вищої освіти України в умовах глобальних викликів сучасності як дієвого засобу патріотичного виховання молоді, утвердження її національної та громадянської ідентичності.

Виклад основного матеріалу. У період державної незалежності України у музейній справі ЗВО відбулися значні зміни, які активізували творчий пошук музейних педагогів у науковій, навчальній і культурній сферах, поглибили історико-краєзнавчі та природничо-технічні дослідження. Сьогодні важко уявити успішний, інноваційний заклад освіти без музейного компонента. Музеї навчальних закладів виступають не лише місцем для збереження, обліку і вивчення пам'яток культури, а й перетворюються на культурно-освітні центри, де реалізуються прогресивні ідеї освіти, виховання і навчання.

Сучасна музейна педагогіка розвивається в напрямі активізації музейної комунікації здобувачів освіти та спрямована на залучення до музею якомога більшої кількості відвідувачів, всебічний розвиток творчих здібностей особистості, формування музейної культури студентської молоді. Дослідни-

ФОРМУВАННЯ МУЗЕЙНОЇ КУЛЬТУРИ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ УКРАЇНИ

ки Г. Байкеніч та О. Охрімчук справедливо підкреслюють, що сучасні музеї перестали бути так званим “сейфом речей” чи інструментом політики, натомість “вони є майданчиком діалогу, інтерактивним освітнім інструментом формування критичного мислення та формування активної громадянської позиції” [1, 23].

Найважливішим елементом музейної комунікації вважається масово-просвітницька робота музеїв, яка дає змогу поступово розширювати музейну аудиторію, підвищувати її освітній і культурний рівень, виховувати у відвідувачів музейну культуру, повагу до пам'яток історії і культури, усвідомлення їхньої цінності та необхідності збереження для нащадків. Залучення до музейної культури, на думку дослідниці Л. Хрящевської, означає “розуміння особливостей музейної форми спілкування, вміння орієнтуватися в музеї, обираючи найцікавіше і корисне” [5, 159].

Особливої актуальності набуває формування музейної культури у педагогічних закладах вищої освіти. У цьому контексті науковиця Ю. Павленко характеризує музейну культуру майбутніх педагогів як “підготовленість до сприйняття інформації в музеї, цілеспрямованість огляду експозиції, здатність оцінювати предмети музейно-педагогічного значення” [6, 9].

Погоджуємося із думкою учених І. Данильченко, Ю. Павленко про те, що музейна культура поряд із загальною педагогічною компетентністю, музейно-педагогічними знаннями, музейною ерудицією, музейно-педагогічними вміннями формують загалом музейно-педагогічну компетентність здобувачів вищої освіти педагогічних спеціальностей [3; 6].

Науковець О. Караманов звертає увагу на те, що “освоєння культурної спадщини в музеї має особливості, відмінні від наукового пізнання й наукових методів дослідження... специфіка музею дає змогу аналізувати такі види гуманітарного знання, як знання-відчуття, знання-переживання, знання-занурення... Очевидним є звернення до гуманістичних принципів музейно-педагогічного процесу, формування культури сприйняття музейної інформації та музейної культури” [4, 146–147].

Дослідниця Г. Білавич, аналізуючи професійну підготовку майбутніх фахівців в умовах сучасних викликів, підкреслює: “З огляду на глобалізаційний вимір вищої освіти в конструктивний комунікативний діалог культур, країн, регіонів, континентів активно вступають здобувачі вищої освіти для розв'язання не тільки освітніх, а й різних життєвих проблем” [2, 37]. За таких умов зростають вимоги і до музейно-педагогічної діяльності у ЗВО, посилюється необхідність удосконалення форм і методів музейної освіти та важливість розвитку музейної культури студентської молоді.

Серед конкретних напрямів формування музейної культури та музейної ерудиції студентів, на нашу думку, можна виділити такі:

- освітньо-виховна і просвітницька діяльність музеїв та музейних комплексів ЗВО;
- створення науково-навчальних лабораторій та центрів музейної педагогіки;
- діяльність органів музейного самоврядування у ЗВО;
- діяльність студентських наукових товариств, музейних громадських організацій, музейних секцій і гуртків, клубів історичної реконструкції;
- співпраця з національними, державними, комунальними, відомчими музеями та заповідниками свого регіону;
- організація музейної практики студентів;
- залучення студентської молоді до краєзнавчо-пошукової діяльності, освоєння нових туристичних маршрутів з метою вивчення пам'яток історії, культури і науки рідного краю та України.

У період державної незалежності у ЗВО України проходив активний пошук оптимальної моделі діяльності музейних закладів. Створено ряд нових наукових, природничих, краєзнавчих, етнографічних, археологічних, медичних, технічних, меморіальних музеїв, проведено реекспозицію вже чинних музейних установ. У цьому контексті слушно вважаємо думку дослідниці С. Муравської про те, що перспективи розвитку музеїв вищої школи “тісно пов'язані зі зміною іміджу музеїв, розвитком музейної комунікації, із перетворенням музеїв у соціальний інститут, який створює і надає потрібну інформацію і масовий доступ до інтелектуальної, історико-культурної та природної спадщини” [7, 34].

В освітньому просторі вищої школи України цінний досвід музейно-педагогічної діяльності з формування музейної культури студентської молоді мають заклади, яким присвоєно статус “державний” або звання “народний” та “зразковий”. Серед них – Державний політехнічний музей (НТУУ “Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського”), Державний музей авіації (Національний авіаційний університет), Державний музей природи Харківського національного університету імені В. Каразіна (ХНУ ім. В. Каразіна).

Вагомі здобутки у музейній справі демонструють заклади, яким присвоєно найменування “народний музей”, зокрема музеї історії Київського національного університету ім. Т. Шевченка, музей історії Прикарпатського національного університету ім. В. Стефаника та освіти на Прикарпатті (м. Івано-Франківськ), музей історії Національного технічного університету “Дніпровська політехніка”, музей історії Українського державного університету науки і технологій (м. Дніпро), музей історії Львівського національного університету імені І. Франка, музей історії Полтавського державного аграрного універ-

ситету, історико-педагогічний музей Глухівського національного педагогічного університету, музей Лесі Українки Волинського національного університету ім. Лесі Українки (ВНУ ім. Лесі Українки), музей історії Черкаського інституту пожежної безпеки ім. Героїв Чорнобиля, музей історії Національного університету “Острозька академія” та ін.

Звання “зразковий музей” у системі вищої освіти присвоєно музею історії ХНУ ім. В. Каразіна, музею історії Херсонського державного університету, музею археології ВНУ ім. Лесі Українки та ін.

Комплексний підхід до організації музейно-освітнього середовища та музейно-педагогічної діяльності з метою формування музейної культури студентської молоді демонструють заклади освіти, де практикується внутрішня кооперація музейних установ. У цьому контексті заслуговує на увагу досвід роботи музейно-виставкового комплексу ХНУ ім. В. Каразіна, музейного комплексу Харківського національного педагогічного університету ім. Г. Сковороди, музейного комплексу Харківського національного університету міського господарства ім. О. Бекетова, музейного комплексу Тернопільського національного педагогічного університету ім. В. Гнатюка, музейно-просвітницького центру Вінницького державного педагогічного університету ім. М. Коцюбинського та ін.

Важливим сегментом культурно-педагогічного простору Івано-Франківщини впродовж останнього часу стали музейні установи ЗВО. Серед них – музей історії Прикарпатського національного університету ім. В. Стефаніка та освіти на Прикарпатті, музей археології ПНУ ім. В. Стефаніка, музей Навчально-наукового Юридичного інституту ПНУ ім. В. Стефаніка, геологічний музей Івано-Франківського національного технічного університету нафти і газу, музей історії розвитку медицини Прикарпаття та Анатомічний музей Івано-Франківського національного медичного університету, музей народного мистецтва Косівського інституту прикладного та декоративного мистецтва Львівської національної академії мистецтв. Багаті музейні традиції має також Коломийський педагогічний коледж, де функціонують три музеї: музей історії коледжу, музей коломийської книги та музей української мови.

Кафедра педагогіки та освітнього менеджменту імені Богдана Ступарика ПНУ ім. В. Стефаніка працює над розробкою “Методики вивчення ролі музейної освіти у формуванні особистості сучасного студента”. Упродовж 2023–2024 рр. науковцями кафедри проведено анкетне опитування студентів університету на тему: “Музейна культура сучасного студента”. Воно дало змогу з’ясувати вплив освітнього середовища музеїв Прикарпаття на духовне життя молоді, соціально-психологічну адаптацію здобувачів освіти до навчання в умовах гло-

бальних викликів, формування їхнього наукового світогляду.

Опитування засвідчило, що студенти ПНУ ім. В. Стефаніка найбільше цікавляться музеями історичного, археологічного, краєзнавчого та мистецького профілів. Найбільшою популярністю у студентської молоді користуються такі музеї Івано-Франківська: Івано-Франківський краєзнавчий музей (Ратуша), історико-меморіальний музей Олекси Довбуша, музей визвольної боротьби ім. С. Бандери, цифровий музей “Місто і зброя”, музей Небесної Сотні, меморіальний комплекс “Дем’янів Лаз”, музей мистецтв Прикарпаття, музей науки “Нова Енергія”.

Система форм і методів педагогічного впливу, які використовуються у процесі формування музейної культури студентської молоді у ЗВО, є досить різноманітною, вона постійно поповнюється і видозмінюється. Найбільш ефективними формами музейної комунікації в сучасних умовах вважаємо музейні навчальні заняття зі студентами, тематичні екскурсії, віртуальні екскурсії, круглі столи, творчі зустрічі, музейні конкурси, вечори, флешмоби, музейні фільми, діяльність музейних гуртків, секцій, товариств, клубів історичної реконструкції, майстер-класів, науково-пізнавальні ігри та ін. Варіативність форм сучасної музейної педагогіки поживляє музейну комунікацію студентів, підтримує їхній інтерес до відвідування музеїв.

Таким чином, звернення до гуманістичних принципів музейно-педагогічного процесу, формування культури сприйняття музейної інформації та музейної культури студентської молоді стає важливим напрямом освітнього процесу ЗВО України. В умовах повномасштабної російсько-української війни музейна культура молоді розглядається як один із невід’ємних чинників формування національної і громадянської ідентичності та патріотизму української молоді.

Висновки і перспективи подальших розвідок.

У період незалежності України музеї і музейні комплекси ЗВО перетворилися на культурно-освітні центри, де реалізуються прогресивні ідеї освіти, виховання і навчання. Музейна педагогіка стала важливим складником системи вищої освіти, вона сприяє всебічному розвитку студентської молоді, формуванню її музейної культури і наукового світогляду. Дослідження і розробка методики вивчення ролі музейної освіти у формуванні особистості сучасного студента науковцями ПНУ ім. В. Стефаніка засвідчило, що музейне середовище Івано-Франківщини в умовах глобальних викликів сучасності можна розглядати як один із дієвих чинників утвердження національної і громадянської ідентичності студентської молоді.

Серед перспективних напрямів дослідження музейно-педагогічної діяльності у ЗВО вбачаємо такі:

ФОРМУВАННЯ МУЗЕЙНОЇ КУЛЬТУРИ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ УКРАЇНИ

вивчення освітньо-виховної специфіки музеїв; дослідження ефективності музейної комунікації зі студентською аудиторією; розробка інноваційних освітніх технологій в умовах цифровізації музейної діяльності; вивчення і апробація міжнародного досвіду щодо діджиталізації музейних ресурсів ЗВО, промоції музейних колекцій, надання музейним колекціям інклюзивності. Важливо наголосити також на актуальності проблем дослідження музею як інституту пам'яті, підтримки музейних установ та їх функціонування в умовах воєнного стану, збереження музейних фондів під час війни.

ЛІТЕРАТУРА

1. Байкеніч Г., Охрімчук О. Революція в музеї: посібник щодо оновлення змісту експозицій шкільних музеїв. Дніпро: Ліра, 2021. 188 с.
2. Білавич Г. Професійна підготовка майбутніх філологів засобами інформаційних технологій у вимірі сучасних викликів. *Молодь і ринок*. Дрогобич. 2024. № 1. С. 36–42.
3. Данильченко І. Формування музейно-педагогічної компетентності в майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти. *Музейна педагогіка в науковій освіті*: збірник тез доповідей учасників Міжнародної науково-практичної конференції, м. Київ, 25 листопада 2021 р./ за наук. ред. С.О. Довгого. Київ: Національний центр "Мала академія наук України", 2021. Ч. 2. С. 104–107.
4. Караманов О. Теорія і практика педагогічної діяльності музеїв в сучасному освітньому просторі України: дис. ... наук. ступ. доктора пед. наук: 13.00.01 – загальна педагогіка та історія педагогіки. Державний заклад "Луганський національний університет імені Тараса Шевченка". Старобільськ, 2020. 485 с.
5. Муравська С. Музейні заклади у системі вищої освіти Західної України на тлі світових тенденцій: монографія. Львів: Центр пам'яткознавства НАН України і УТОПІК, 2018. 244 с.
6. Павленко Ю. Музеї педагогічного профілю як фактор професійної підготовки майбутніх учителів: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04. Харків. нац. пед. ун-т ім. Г. Сковороди. Харків, 2008. 20 с.

7. Хрящевська Л. Музеєзнавство та охорона культурної спадщини. Миколаїв: Видавець Румянцева Г.В., 2023. 283 с.

REFERENCES

1. Baikienich, H. & Okhrimchuk O. (2021). *Revolutsiia v muzei. Posibnyk shchodo onovlennia zmistu ekspozytsii shkilnykh muzeiv* [Revolution in the museum. A guide to updating the content of school museum exhibitions]. Dnipro, 188 p. [in Ukrainian].
2. Bilavych, H. (2024). *Profesiina pidhotovka maibutnykh filolohiv zasobamy informatsiinykh tekhnolohii u vymiri suchasnykh vyklykiv* [Professional Training of Future Philologists by Means of Information Technologies in the Context of Modern Challenges]. *Youth & market*. Drohobych. No. 1, pp. 36–42. [in Ukrainian].
3. Danylchenko, I. (2021). *Formuvannia muzeino-pedahohichnoi kompetentnosti v maibutnykh vykhovateliv zakladiv doshkilnoi osvity* [Formation of museum and pedagogical competence in future teachers of preschool education institutions]. *Proceedings of the International Conference*. Kyiv, pp. 104–107. [in Ukrainian].
4. Karamanov, O. (2020). *Teoriia i praktyka pedahohichnoi diialnosti muzeiv v suchasnomu osvithnomu prostori Ukrainy* [Theory and Practice of Pedagogical Activity of Museums in the Modern Educational Space of Ukraine]. *Doctor's thesis*. State Institution "Luhansk Taras Shevchenko National University". Starobilsk, 485 p. [in Ukrainian].
5. Muravska, S. (2018). *Muzeini zaklady u systemi vyshchoi osvity Zakhidnoi Ukrainy na tli svitovykh tendentsii* [Museum Institutions in the Higher Education System of Western Ukraine Against the Backdrop of Global Trends]. Lviv, 244 p. [in Ukrainian].
6. Pavlenko, Yu. (2008). *Muzei pedahohichnogo profilu yak faktor profesiinoi pidhotovky maibutnykh uchyteliv* [Museums of pedagogical profile as a factor of professional training of future teachers]. *Extended abstract of candidate's thesis*. Kharkiv, 20 p. [in Ukrainian].
7. Khriashchevska, L. (2023). *Muzeieznastvo ta okhorona kulturnoi spadshchyny* [Museology and protection of cultural heritage]. Mykolaiv, 283 p. [in Ukrainian].

Стаття надійшла до редакції 12.10.2024

"Власне розуміння доброчесності і вад – найголовніше. Якщо цього розуміння немає, усе стає хистким".

*Цицерон
давньоримський філософ та літератор*

"У ритмі укладено чарівництво: він запевняє нас, що всередині кожної людської істоти перебуває щось піднесене, недосяжне і величне".

*Йоганн Вольфганг фон Гете
німецький поет, прозаїк, драматург*

"Природа не знає зупинки в своєму розвитку і знищує усяку бездіяльність".

*Оноре де Бальзак
французький романіст і драматург*

